

Nr 1.

Ankom till Riksdagens kansli den 17 februari 1911 kl. 3 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning af herr Lindhagens motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af bruket utaf paraduniform för civila ämbets- och tjänstemän.

Uti en inom Andra kammaren af herr *Lindhagen* väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion nr 288 hemställes, att Riksdagen ville återupprepa sin anhållan från år 1908, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke bruket af paraduniform för civila ämbets- och tjänstemän må uttryckligen afskaffas.

Såsom motiv för denna hemställan anför motionären följande:

»Uti motionen nr 200 inom Andra kammaren vid 1910 års Riksdag ifrågasattes bland annat en reform af den administrativa makten i syfte att den må bygga på folklig grund och vinna förutsättningar att kunna verka med insikt i samhällsfrågorna och intresse för de sociala missförhållandenas undanröjande.

Bland de åtgärder, som enligt äldre uppfattning tillitades för att just aflägsna den högre ämbetsmannavärlden från den folkliga grunden och omskapa den till ett värn om konungamakten såsom en förment motsättning mot folket, höra äfven sådana saker som civilrang, paraduniformer, ordensväsende samt medeltidsaktigt anordnade defileringskurer.

Civilrang afskaffades nyligen till följd af en riksdagsskrifvelse. Ordensväsendets afskaffande har ifrågasatts i en häromdagen väckt riksdagsmotion. I denna framställning skall återupptagas frågan om paraduniformerna.

Det inträffade nämligen, att Riksdagen år 1908 i anledning af mo-
Bihang till Riksd. prot. 1911. 9. Saml. 2 Afd. 2 Band. 1 Ser. 1 Häft. (Nr 1—2).

tioner först af T. Zetterstrand i Andra kammaren och sedan af K. I. von Stapelmohr i den Första anhöll, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke bruket af paraduniform för civile ämbets- och tjänstemän vid andra tillfällen än vid tjänsteutöfning må kunna afskaffas eller, därest det icke lämpligen låter sig göra, inskränkas, och därefter vidtaga de åtgärder i detta syfte, hvartill omständigheterna finnas böra föranleda.

Denna Riksdagens framställning erhöll sitt svar i Kungl. Maj:ts på civilministerns föredragning den 11 september 1909 utfärdade cirkulär. Det heter däri, att framställningen ej föranledde annan åtgärd, än att »vi velat erinra därom, att för civila ämbets- och tjänstemän, som icke äro anställda vid krigsmakten, någon skyldighet att vid vissa tillfällen begagna paraduniform icke finnes stadgad, och att följaktligen bärande af dylik uniform icke kan af chef eller annan öfverordnad påfordras».

Detta svar är ett uppenbart kringgående af syftet med riksdagsskrifvelsen och cirkuläret har därför, såsom säkerligen äfven varit meningen, icke haft någon verkan till ändring af det tillstånd, som Riksdagen riktade sig emot.

Det står dock fortfarande fast hvad Riksdagen anmärkte, nämligen att genom användande af paraduniform i vida kretsar den föreställningen gör sig gällande, att innehafvare af civil tjänst söka framhäfva en värdighet och markera en gräns mot andra civila, äfvensom att utgifterna för uniformen äro kännbara för personer med begränsade inkomster. Gentemot den frihet, som cirkuläret talar om, behöfver endast åberopas Riksdagens tillika gjorda erinran, att öfverordnades önskingar eller allmän kamratsed uppenbarligen kan på den enskilde utöfva ett tryck, som han har svårt att undandraga sig. Det är önskingarna och seden, som måste afskaffas, och detta icke minst ur löneregleringssynpunkt.

Då det kungliga cirkuläret utkommit, föreslog undertecknad i Stockholms magistrat att aflägga paraduniformerna i verket och meddelade, att jag för min del ämnade begagna mig af den frihet, som cirkuläret tillförsäkrade individen. Detta förslag vann ej den ringaste anklång. Säkerligen är den enda effekten af Riksdagens skrifvelse och det i anledning däraf utgifna cirkuläret, att borgmästaren i Stockholm för sin personliga del aflagt paraduniform äfven vid de tillfällen, då rådmännen fortfarande begagna densamma.

Det är klart, att paraduniformerna, som ej äro någon frivillig uppfinning af ämbetsverken utan skapats genom tillskyndelse från högsta ort, icke kunnat afskaffas annat än genom ett från samma ort utfärdadt påbud.»

Såsom motionären erinrar om, förekom frågan om afskaffande af paraduniform för civila ämbets- och tjänstemän vid 1908 års riksdag. Frågan därom väcktes i en motion inom Andra kammaren af herr T. Zetterstrand; och det torde vara lämpligt att här till en början lämna en kort redogörelse öfver den behandling, denna motion fick inom Riksdagens båda kamrar. Andra kammarens första tillfälliga utskott, dit densamma hänvisades, ägnade den en rätt vidlyftig utredning, men fann det likväl ej vara fullt klart, huruvida och i hvad mån tvång föreläge för nyttjande af uniformen utanför vissa enstaka kårer, hvarför utskottet i fråga om de erforderliga åtgärderna för reformens genomförande säger: »Det lärer törhända icke göra till fyllest att enbart upphäfva den *skyldighet*, som kan åligga tjänstemännen att bära paraduniform, utan borde den förklaring, Kungl. Maj:t i detta hänseende kan finna lämpligt utfärda, tillika innebära upphäfvande af själfva fastställelsen af uniformen». Emellertid hemställde utskottet i öfverensstämmelse med motionen, att Andra kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i fråga om de ämbets- och tjänstemän, hvilkas tjänsteutöfning icke vore af beskaffenhet att föranleda bärande af uniform, vidtaga de åtgärder, Kungl. Maj:t kunde finna skäliga, för att den skyldighet, som i detta afseende tilläfvats kunde anses åligga dem, måtte blifva upphäfd.

Detta blef också Andra kammarens beslut. Första kammaren, dit detta beslut nu öfversändes, remitterade detsamma till sitt första tillfälliga utskott, hvilket likaledes ställde sig mycket välvilligt gentemot den sak frågan gällde. Från detta utskotts betänkande förtjänar särskildt följande uttalande återgifvas, som tydligt och klart framställer motiven för reformen i fråga. Utskottet säger nämligen: »De anmärkningar, som framställts mot civila uniformer, äro enligt utskottets uppfattning riktade förnämligast mot användande af uniformer vid uppvaktningar, fester och andra tillfällen, som icke hafva något samband med tjänsteutöfning. Om än rätta motivet i dessa fall får sökas i en önskan att visa aktning för den, uppvaktningen gäller, eller för anledningen till festen, så kan det dock ej förnekas, att i vida kretsar den föreställning slagit rot, att innehafvare af civil tjänst söka att genom prål framhäfva en värdighet och markera en gräns mot andra civila. Gifvet är, att en sådan föreställning icke står väl tillsammans med de tendenser till sammansmältning af olika samhällsklasser, som allt mer och mer utbreda sig. Motionären har framhållit en sida af saken, som är ganska beaktansvärd, nämligen kostnaderna för civila uniformer. Sådana uniformer äro i allmänhet dyra, och

kostnaderna växa alltefter rikheten på guldbroderier. Utgifterna för civil paraduniform blifva därför mycket kännbara för personer med begränsade inkomster. Det är dock troligt, att mängden af fåfänga gärna underkastar sig detta, men slikt skattande åt flärd och lyx förtjänar ingalunda uppmantran».

Första kammarens första tillfälliga utskott hade emellertid ej kunnat utröna, att någon skyldighet funnes stadgad för civila ämbets- och tjänstemän att vid vissa tillfällen bära paraduniform, och att alltså det antagligen ej skulle blifva mycket vunnet med aflåtande af en skrifvelse af det innehåll Andra kammaren för sin del beslutat. Utskottet hemställde därför, att Första kammaren ej måtte biträda Andra kammarens beslut.

Då frågan förekom till behandling i Första kammaren blef den emellertid efter en kortare öfverläggning, hvarunder endast sympatier för densamma uttalades, återförvisad till kammarens första tillfälliga utskott, och i sammanhang därmed väcktes inom nämnda kammare af herr von Stapelmohr en motion, hvari hemställdes, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke bruket af uniform för civila ämbets- och tjänstemän vid andra tillfällen än vid tjänsteutöfning kunde afskaffas, eller, därest det icke lämpligen låte sig göra, väsentligen inskränkas, och därefter vidtaga de åtgärder i detta syfte, hvartill omständigheterna funnes böra föranleda. Första kammaren fattade sitt beslut i öfverensstämmelse härmed, och densamma biträdades äfven af Andra kammaren, som sålunda frångick sitt först fattade beslut i saken.

Riksdagen har sålunda med kännedom om att skyldighet för civile ämbets- och tjänstemän att vid vissa tillfällen bära paraduniform ej funnes stadgad, uttryckt sin önskan, att det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder för paraduniformens afskaffande eller åtminstone för iuskränkning af dess användande. Såsom herr Lindhagen i sin förevarande motion framhåller, har Kungl. Maj:t emellertid ej gått denna Riksdagens önskan till mötes, ty det kungl. cirkuläret af den 11 september 1909 innehåller ingenting om några positiva åtgärder för den önskade reformens genomförande, utan endast en erinran om att någon föreskrift om bärande af paraduniform ej förefunnes, en erinran, som ju endast utgör en bekräftelse på hvad Riksdagen i motiveringen till sin skrifvelse framhållit. Om sålunda bärande af paraduniform icke kan af chef eller annan öfverordnad påfordras, så torde det å andra sidan icke kunna förnekas, att vetskap eller till och med blott förmodan om en önskan i detta hänseende hos den öfverordnade, kan på den underordnade verka nästan som en befallning; och i särskild

grad blir detta fallet, om vid vissa tillfällen, såsom understundom sker, det uttryckligen föreskrives, att klädseln skall vara stor paraduniform.

Det lider ju intet tvifvel, att många af ren fåfänga gärna underkasta sig de dryga omkostnader, som äro förenade med anskaffande af paraduniform, äfven om denna måhända ej kan komma till användning mer än en à två gånger om året. Men i högre grad än till desse torde hänsyn böra tagas till de många, för hvilka anskaffandet af en paraduniform är en mycket kännbar utgift, och hvilka icke hafva nog styrka och mod att sätta sig öfver öfverordnades önskningar eller allmän kamratsed och rådande praxis.

Då utskottet alltså i likhet med motionären ej kan finna, att Kungl. Maj:t gått Riksdagens önskan till mötes i nu berörda afseende, får utskottet alltså i anslutning till hvad sålunda blifvit anfördt och i anledning af herr Lindhagens förevarande motion hemställa,

att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t taga i förnyadt öfvervägande, huruvida icke bruket af paraduniform för civile ämbets- och tjänstemän vid andra tillfällen än vid tjänsteutöfning må kunna afskaffas eller, därest det icke lämpligen låter sig göra, inskränkas, och därefter vidtaga de åtgärder i detta syfte, hvartill omständigheterna finnas böra föranleda.

Stockholm den 17 februari 1911.

Å utskottets vägnar:

A. J. HAGSTRÖM.